

Τα εγκαίνια του Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων «Βυζαντινή Καστοριά»

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Καστορίας

Τη Δευτέρα 28 Σεπτεμβρίου 2026 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια του Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Ιεράς Μητροπόλεως Καστορίας, υπό τον τίτλο «Βυζαντινή Καστοριά», στο κτίριο επί της οδού Μητροπόλεως 70.

Το νέο Γραφείο αποτελεί μια προσπάθεια ανάδειξης της εκκλησιαστικής κληρονομιάς της πόλης και της ευρύτερης περιοχής. **Οι 52 βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί της Καστορίας**, στους οποίους προστίθενται και τα άλλα εκκλησιαστικά μνημεία της επαρχίας της, με την αρχιτεκτονική, τις αγιογραφίες και τις εικόνες τους, συνθέτουν έναν πλούτο ανεκτίμητης αξίας. Σκοπός του

Γραφείου είναι να βοηθήσει τους προσκυνητές και τους επισκέπτες να γνωρίσουν αυτόν τον πλούτο με τρόπο οργανωμένο και ουσιαστικό, με σεβασμό στον ιερό χαρακτήρα των μνημείων.

Τον αγιασμό τέλεσε ο Σεβασμιώτατος **Μητροπολίτης Ιλίου, Αχαρνών και Πετρουπόλεως κ. Αθηναγόρας**, Πρόεδρος του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Εκκλησίας της Ελλάδος, συμπαραστατούμενος από τον Γενικό Αρχιερατικό Επίτροπο Πρωτοπρ. π. Ελευθέριο Στυλίδη και από τον Διάκονο π. Νικόδημο.

Παρόντες ήταν η Βουλευτής Καστοριάς κ. Μαρία Αντωνίου, η θεματική Αντιπεριφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας, αρμόδια για θέματα Γούνας, κ. Όλγα Τράσια, ο Αντιδήμαρχος Πολιτισμού του Δήμου Καστοριάς κ. Αλέξανδρος Μακρίδης, οι πρώην Βουλευτές Καστοριάς κ. Ζήσης Τζηκαλάγιας και κ. Ολυμπία Τελιγιορίδου, ο Διοικητής του 15ου Συντάγματος Πεζικού, Συνταγματάρχης κ. Δημήτριος Δήμου, η Διευθύντρια της Διεύθυνσης Αστυνομίας Καστοριάς, Ταξίαρχος κ. Πολυξένη Μπακλέση, ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της Δημοτικής Κοινότητας Καστοριάς Θεόδωρος Μαλεγκάνος, οι Διευθυντές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κ. Αναστάσιος Ξανθόπουλος και κ. Ευγενία Μαρνέρη, ο Πρόεδρος του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου κ. Χαράλαμπος Καραταγλίδης, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Ξενοδόχων Καστοριάς κ. Ηλίας Αναστασίου, ο Τεχνικός σύμβουλος της Ιεράς Μητροπόλεως κ. Δημήτριος Παππάς, ο Νομικός σύμβουλος κ. Ηρακλής Κίτσος, εκπρόσωποι άλλων φορέων, τοπικοί δημοσιογράφοι, καθώς και πολίτες της Καστοριάς.

Μετά τον αγιασμό, τον λόγο έλαβε ο **Αρχιμ. π. Στέφανος Σχοινάς**, ο οποίος μίλησε εισαγωγικά για το γεγονός και την σημασία του Γραφείου που εγκαινιάστηκε, και ανέγνωσε τους χαιρετισμούς που απέστειλαν οι εκπρόσωποι της Πολιτείας: η Υπουργός Τουρισμού κ. Όλγα Κεφαλογιάννη, η Υφυπουργός Τουρισμού κ. Άννα Καραμανλή και ο Γενικός Γραμματέας Θρησκευμάτων κ. Γεώργιος Καλαντζής.

Με γραπτό χαιρετισμό της, η Υπουργός Τουρισμού **Όλγα Κεφαλογιάννη** αναφέρθηκε στις προσκυνηματικές περιηγήσεις ως ευκαιρία ουσιαστικής γνωριμίας με την ιστορία, την πίστη και την πνευματική ταυτότητα κάθε τόπου. Επισήμανε τη συμβολή τους σε μια ήπια, βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, στάθηκε στον ιδιαίτερο πλούτο των βυζαντινών ναών της Καστοριάς και αναφέρθηκε στη συνεργασία του Υπουργείου Τουρισμού με την

Εκκλησία για την ανάδειξη και προβολή των προσκυνηματικών διαδρομών.

Η Υφυπουργός Τουρισμού Άννα Καραμανλή, στον γραπτό χαιρετισμό της, ενέταξε την προσπάθεια της Καστοριάς στον ευρύτερο σχεδιασμό για τον προσκυνηματικό τουρισμό. Αναφέρθηκε στην επίσκεψή της στην περιοχή κατά τα Δ΄ Καραβαγγέλεια, στη συνεργασία της Εκκλησίας, του Υπουργείου και των τοπικών φορέων, καθώς και στις δυνατότητες που προσέφερε η ανάδειξη των εκκλησιαστικών μνημείων για την περιοχή.

Ο Γενικός Γραμματέας Θρησκευμάτων **Γιώργος Καλαντζής,** με γραπτό χαιρετισμό του, υπογράμμισε την αξία των ναών, των ιερών εικόνων και των μνημείων της Καστοριάς ως μέρους της πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της. Επεσήμανε ότι η γνωριμία με αυτή την κληρονομιά μπορούσε να συμβάλει και στην ανάπτυξη του τόπου, ενώ εξέφρασε την πρόθεσή του να επισκεφθεί την Καστοριά σε άλλη ευκαιρία.

Στη συνέχεια απηύθυναν χαιρετισμούς οι παρόντες Επίσημοι και εκπρόσωποι Φορέων.

Η βουλευτής Καστοριάς Μαρία Αντωνίου χαρακτήρισε τη δημιουργία του Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων αφετηρία μιας ευρύτερης προσπάθειας για την ανάδειξη του πλούσιου βυζαντινού και εκκλησιαστικού αποτυπώματος της Καστοριάς. Αναφέρθηκε στη σημασία του προσκυνηματικού τουρισμού για την ανάπτυξη της περιοχής και επισήμανε τη δυνατότητα σύνδεσης της Καστοριάς με τα Μετέωρα, ιδίως μετά την ολοκλήρωση του Ε65. Τόνισε την ανάγκη συνεργασίας της Μητροπόλεως, της αυτοδιοίκησης και των υπόλοιπων φορέων. Παράλληλα, μίλησε για τις προσπάθειες ανάδειξης και εκσυγχρονισμού σημαντικών μνημείων, όπως οι Ταξιάρχες, η Παναγία Μαυριώτισσα και η Μονή της Τσούκας, και διαβεβαίωσε ότι θα συνέχιζε να στηρίζει το όραμα του Μητροπολίτη για την Καστοριά.

Ο Αντιδήμαρχος Πολιτισμού κ. Αλέξανδρος Μακρίδης, εκ μέρους του Δημάρχου Καστοριάς, τόνισε ότι η περιοχή διέθετε σπουδαία πολιτιστική και εκκλησιαστική παρακαταθήκη και ανέφερε ως χαρακτηριστικά παραδείγματα την Παναγία Μαυριώτισσα, τον Άγιο Στέφανο, τους Αγίους Αναργύρους, την Παναγία Κουμπελίδικη και τους Ταξιάρχες. Επισήμανε ότι ο πλούτος αυτός άξιζε να γίνει ευρύτερα γνωστός και ότι ακόμη και οι ίδιοι οι κάτοικοι δεν είχαν συνειδητοποιήσει πλήρως την ιστορία του τόπου τους. Ζήτησε να ενώσουν τις

δυνάμεις τους η Εκκλησία, η Πολιτεία και η τοπική αυτοδιοίκηση, ώστε η βυζαντινή Καστοριά να προβληθεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Τέλος, διαβεβαίωσε ότι η προσπάθεια θα είχε τη συμπαράστασή τους.

Η Αντιπεριφερειάρχης κ. Όλγα Τράσια, εκπροσωπώντας την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, αναφέρθηκε στον θρησκευτικό και πολιτιστικό πλούτο της Καστοριάς. Επισήμανε ότι τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία αποτελούσαν πολύτιμη παρακαταθήκη και σημαντικό μέρος της ταυτότητας του τόπου. Τόνισε ότι οι πρωτοβουλίες για την ανάδειξη αυτής της κληρονομιάς μπορούσαν να φέρουν περισσότερους επισκέπτες σε επαφή με την ιστορία και τον πολιτισμό της Καστοριάς. Για τον σκοπό αυτό υπογράμμισε την ανάγκη στήριξης και συνεργασίας όλων των τοπικών φορέων και εξέφρασε την ευχή η δράση «Βυζαντινή Καστοριά» να συμβάλει στην προβολή της περιοχής.

Ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Ξενοδόχων **κ. Ηλίας Αναστασίου** αναφέρθηκε στη συνεργασία του Συνδέσμου με την Ιερά Μητρόπολη και στον στόχο, ο οποίος είχε τεθεί ήδη στο Βυζαντινό Φόρουμ του 2023, να καταστούν οι εκκλησίες της Καστοριάς επισκέψιμες τόσο για τους επισκέπτες όσο και για τους κατοίκους της. Ανέφερε ότι ο Σύνδεσμος παρουσίασε την προσπάθεια σε έκθεση στην Αθήνα μαζί με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και διαπίστωσε ενδιαφέρον από το κοινό. Εξέφρασε την ελπίδα να γίνει σύντομα το πρώτο βήμα για το άνοιγμα ορισμένων ναών, με αφορμή και την αναμενόμενη προσέλευση επισκεπτών το τριήμερο της 28ης Οκτωβρίου.

Έπειτα μίλησε ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καστοριάς κ. Καλλίνικος, ο οποίος παρουσίασε το ιστορικό και το σκεπτικό για την ίδρυση του Γραφείου και τα βασικά σημεία της λειτουργίας του και εξέφρασε τις δέουσες ευχαριστίες.

Μετά τον Σεβασμιώτατο μίλησαν οι πρώην Βουλευτές Καστοριάς **κ. Ζήσης Τζηκαλάγιας** και **κ. Ολυμπία Τελιγιορίδου**, οι οποίοι χαιρέτισαν την έναρξη

λειτουργίας του νέου Γραφείου και δήλωσαν την συμπαράστασή τους.

Ο πρώην βουλευτής Καστοριάς Ζήσης Τζηκαλάγιας αναφέρθηκε στο Βυζαντινό Φόρουμ του 2023 και στα Δ΄ Καραβαγγέλεια, επισημαίνοντας ότι οι συζητήσεις αυτές ανέδειξαν την ανάγκη λειτουργίας του Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων. Τόνισε ότι το Γραφείο μπορούσε να συμβάλει στην ανάδειξη και την πρόσβαση στα μνημεία, στα αρχοντικά και κυρίως στους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς ναούς της Καστοριάς. Υποστήριξε ακόμη ότι η νέα προσπάθεια μπορούσε να αποτελέσει αφετηρία για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Επισήμανε όμως ότι, για να συμβάλει ο τουρισμός ουσιαστικά στην τοπική οικονομία και στην αντιμετώπιση της δημογραφικής συρρίκνωσης, έπρεπε να αυξηθούν τόσο οι επισκέπτες όσο και οι ημέρες διανυκτέρευσής τους στην Καστοριά.

Η πρώην βουλευτής Καστοριάς Ολυμπία Τελιγιορίδου αναφέρθηκε στο βυζαντινό αποτύπωμα της περιοχής, το οποίο χαρακτήρισε πολιτιστική, θρησκευτική και εκπαιδευτική κληρονομιά. Επισήμανε ότι, παρά τη φήμη της Καστοριάς ως «Βυζαντινής Αρχόντισσας», η πόλη δεν είχε καταφέρει έως τώρα να αναδείξει με οργανωμένο τρόπο τους ναούς, τις εικόνες και την ιστορία της. Συνέδεσε αυτή την ανάγκη με την προβολή της περιοχής και τη δυνατότητα να κρατήσει τους κατοίκους της, ιδιαίτερα τους νέους. Θύμισε ακόμη το θερινό πανεπιστήμιο βυζαντινών σπουδών που πραγματοποιήθηκε στην Καστοριά το 2018, σε συνεργασία με το Άγιον Όρος, και φιλοξένησε βυζαντινολόγους από διάφορες χώρες. Ανέφερε ότι η προσπάθεια εκείνη δεν συνεχίστηκε και εξέφρασε την πεποίθηση ότι το νέο Γραφείο Προσκυνηματικών Περιηγήσεων μπορούσε να δώσει συνέχεια στην ανάδειξη της πόλης, με τη συνεργασία της Εκκλησίας, της Πολιτείας και των τοπικών φορέων.

Την εκδήλωση έκλεισε ο λόγος ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ιλίου, Αχαρνών και Πετρουπόλεως κ. Αθηναγόρας. Στην ομιλία του στάθηκε ιδιαίτερα σε τρία σημεία:

Πρώτον, τόνισε ότι ο προσκυνηματικός χαρακτήρας μιας επίσκεψης έπρεπε να διακρίνεται από τον απλό τουρισμό: ο επισκέπτης μπορούσε να γνωρίσει τη λατρευτική ζωή, να συνδεθεί με τον τόπο και να επιστρέψει σε αυτόν ως

προσκυνητής. **Δεύτερον**, εξήγησε ότι οι ναοί, οι εικόνες και η εκκλησιαστική τέχνη εξέφραζαν τη θεολογία και την πίστη της Εκκλησίας, τις οποίες χρειαζόταν να γνωρίζει κανείς για να κατανοήσει τα μνημεία. **Τρίτον**, αναφέρθηκε στη δημιουργία του Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων και υποσχέθηκε να στηρίξει την προσπάθειά του, ώστε το παράδειγμά της να αξιοποιηθεί και από άλλες Μητροπόλεις.

Στη συνέχεια παρουσίασε την πορεία της συνοδικής προσπάθειας για τις προσκυνηματικές περιηγήσεις, τη συνεργασία των Μητροπόλεων και τη διοργάνωση σχετικών συνεδρίων. Μίλησε επίσης για τις δυνατότητες που προσέφεραν η καταγραφή και η ψηφιοποίηση των προσκυνηματικών τόπων και των εκκλησιαστικών μνημείων.

Τα εγκαίνια του Γραφείου «Βυζαντινή Καστοριά» σηματοδοτούν την έναρξη μιας οργανωμένης προσπάθειας για την ανάδειξη των εκκλησιαστικών μνημείων του τόπου και την ουσιαστική υποδοχή όσων επιθυμούν να γνωρίσουν την ιστορία, την τέχνη και την πίστη που αυτά διαφυλάσσουν.

Λόγος στά Έγκαίνια τοῦ Γραφείου Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας «Βυζαντινή Καστοριά»

- τοῦ Μητροπολίτου Καστορίας Καλλινίκου

Μετά τήν ἐνθρόνισή μου, καί πρίν ἔρθω στήν Καστοριά, ἐπισκέφθηκα τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ.Ἱερώνυμο καί τόν ρώτησα γιά τό πῶς θά χειριστῶ τό θέμα τῶν πολλῶν Βυζαντινῶν Μνημείων πού ἔχει ἡ Καστοριά, σέ σχέση μέ τίς Ὑπηρεσίες τῆς Πολιτείας καί τούς ἄλλους φορεῖς. Ὁ Μακαριώτατος μοῦ ἀπάντησε, ἐπαναλαμβάνοντας τρεῖς φορές τήν λέξη «Συνεργασία».

Ὅταν ἦρθα στήν Καστοριά, πολλοί παράγοντες καί πολλοί πολίτες, μοῦ ἔθεσαν τό θέμα τοῦ λεγομένου θρησκευτικοῦ τουρισμοῦ καί μοῦ ζητοῦσαν ὡς Μητροπολίτης νά ἐνδιαφερθῶ γιά τό θέμα.

Ἐν τῷ μεταξύ ἀπέκτησα καί προσωπική πείρα τοῦ πλούτου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Μνημείων, τῆς πολεοδομικῆς ὑποβάθμισής τους, ἀλλά καί ἀπό τῆς ἀνάγκης τῆς πόλεως καί τῆς ἐπαρχίας μας νά στραφεῖ πρὸς τὴν ἀνάδειξη καί ἀξιοποίηση αὐτοῦ τοῦ πλούτου.

Ἔτσι, τό θέμα ἄρχισε νά μέ ἀπασχολεῖ μέ ἔνταση.

Ἡ πρώτη ἰδέα, πού ἦταν «φρέσκια», ἀπλή, καθαρὴ καί ἀνεπηρέαστη ἀπὸ προκαταλήψεις καί ἀγκυλώσεις, δέν ἔγινε ἀποδεκτὴ. Μέχρι σήμερα δέν ἔχει καταγραφεῖ ἓνα εὐλόγο, κατὰ τὴν ἂποψή μου, ἀντεπιχείρημα. Δυστυχῶς ὅμως, ἄλλοι λόγοι κυριάρχησαν, οἱ ὁποῖοι ἀνέστειλαν τὴν πραγματοποίηση τῆς δημιουργικῆς ἐκείνης ἰδέας.

Αὐτό δέν μέ ἀπογοήτευσε, ἀλλὰ κινήθηκα πρὸς ἄλλες κατευθύνσεις. Δέν μποροῦσα νά κάνω διαφορετικά. Γιατί ἂν δέν δώσουμε ἐμεῖς σημασία στὴν Βυζαντινὴ Καστοριά, τότε «οἱ λίθοι κεκράζονται»! Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἐάν δέν ἀσχοληθοῦμε μέ τό θέμα, θά μᾶς προσπεράσουν οἱ ἴδιες οἱ ἐξελίξεις καί θά κληθοῦμε νά ἀπολογηθοῦμε στίς νέες γενιές καί στὴν ἱστορία.

Τό 2023 ἄλλωστε ἔγινε ἔρευνα ἀπὸ τόν Δῆμο Καστοριάς, πού ἔδειξε ὅτι οὐδεὶς σχεδόν ἐπισκέπτης τῆς τὴν ἐπισκέπτεται γιὰ τὰ Μνημεῖα τῆς. Αὐτό σημαίνει ἢ ὅτι δέν ὑπάρχουν Μνημεῖα, ἢ ὅτι δέν τὰ ἔχουμε ἀξιοποιήσει.

Προφανῶς ἰσχύει τό δεύτερο.

Ἡ θεωρητικὴ βάση

Στὴν συνέχεια μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νά μελετήσω τὴν θεωρητικὴ βάση τοῦ ἐγχειρήματος ἀνάδειξης τῆς Βυζαντινῆς Καστοριάς. Αὐτό ἔγινε μέ δύο πολύ σημαντικές ἐκδηλώσεις: Τό Βυζαντινὸ Φόρουμ (Ἰανουάριος 2023) καί τὰ Δ΄ Καραβαγγέλεια (Φεβρουάριος 2026).

Οἱ συμμετοχὲς δοκίμων καί εἰδικῶν εἰσηγητῶν στίς δύο αὐτές ἐκδηλώσεις καί τὰ σημαντικὰ Πορίσματά τους ἀποτελοῦν ὁδοδείκτες γιὰ τίς ἐνέργειές μας στὴν προοπτικὴ τῆς ἀνάδειξης τῆς Βυζαντινῆς Καστοριάς.

Παραθέτω ἐνδεικτικῶς κάποια ἀπὸ τὰ πολύ σημαντικὰ Πορίσματα.

Ἀπὸ τό Βυζαντινὸ Φόρουμ:

«- Το Φόρουμ ανταποκρίθηκε στο κοινὸ αἶτημα ὅλων των παραγόντων τῆς περιοχῆς γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ λεγομένου θρησκευτικοῦ τουρισμοῦ στὴν περιοχή μας, γιὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ ἐν πολλοῖς κρυμμένου πλούτου τῆς πόλης καὶ τῆς Ἐπαρχίας τῆς Καστοριάς καὶ γιὰ τὴν ἐνεργοποίηση μιᾶς ἐναλλακτικῆς μορφῆς

ανάπτυξης του τόπου.

-Η Καστοριά και η ευρύτερη περιοχή της έχει μια μοναδικότητα ως προς τον μεγάλο πλούτο βυζαντινών μνημείων.

-Τα βυζαντινά μνημεία έχουν μια «ταυτότητα», ένα «λόγο», ένα νόημα, δηλαδή οι κτήτορες και οι δημιουργοί τους εμπνεύστηκαν από την θεολογία της Εκκλησίας.

-Τα Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία της Καστοριάς παραμένουν «ζωντανά», δηλαδή εν λειτουργία, και η πνευματικότητά τους ικανοποιεί και τις ανάγκες των σύγχρονων ανθρώπων.

-Και η ευρύτερη περιοχή της Καστοριάς που πλασιώνει την Βυζαντινή Πολιτεία της διαθέτει επίσης πνευματικό, πολιτιστικό, ιστορικό, αρχαιολογικό πλούτο που συνδυάζεται με το φυσικό κάλλος και της πόλης και της ενδοχώρας.

... - Η σύνδεση των μνημείων της Καστοριάς με άλλα μεγάλα προσκυνηματικά κέντρα, όπως με τα Μετέωρα και το Άγιον Όρος, είναι επιθυμητή και εφικτή.

-Η Καστοριά είναι μια Βυζαντινή Πολιτεία που μπορεί να αποτελέσει κέντρο για την μελέτη και ανάδειξη του Βυζαντινού Πολιτισμού.

... - Μεγάλες ιστορικές πολιτικές και εκκλησιαστικές προσωπικότητες συνδέονται με την Βυζαντινή Πολιτεία της Καστοριάς, όπως ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός, ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς κ.ά.

-Υφίσταται διάκριση μεταξύ τουρίστα και προσκυνητή, ως προς τα κίνητρα και την συμπεριφορά.

-Υφίσταται άμεση ανάγκη για προετοιμασία των κατάλληλων δομών για την περαιτέρω ανάπτυξη του Θρησκευτικού Τουρισμού.

-Είναι αρμοδιότητα και υποχρέωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και γενικότερα της Πολιτείας για έργα υποδομής σε προσκυνήματα και θρησκευτικά μνημεία.

-Τέθηκαν σημαντικές εφαρμόσιμες προτάσεις για την ανάπτυξη του Θρησκευτικού Τουρισμού...

-Το Φόρουμ δίνει το έναυσμα για την πραγματοποίηση σε ετήσια βάση Διεθνούς Συνεδρίου Βυζαντινού Πολιτισμού και Προσκυνηματικών Περιηγήσεων στην Καστοριά.

... - Τέλος, εκφράστηκε η ευχή στα επόμενα συνέδρια να διευρυνθεί τόσο η θεματολογία όσο και το εύρος των εισηγητών, ώστε να συμβάλλουν δυναμικά στο να καταστεί η Καστοριά κέντρο έρευνας και μελέτης του βυζαντινού πολιτισμού στα Βαλκάνια γενικότερα».

Από τὰ Δ΄ Καραβαγγέλεια:

«... 2. Αναδείχθηκε ἡ ἀνάγκη γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς Καστοριάς, μέ δημιουργία ὑποδομῶν γιὰ τίς προσκυνηματικές περιηγήσεις (θρησκευτικό τουρισμό).

3. Διαπιστώθηκε καί ἐκφράσθηκε δημοσίως ἡ κοινή θέληση καί τό ἐνδιαφέρον τῶν συνδιοργανωτῶν καί τῶν συμμετεχόντων Ὑπουργῶν γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς Καστοριάς ὡς «Βυζαντινῆς Ἀρχόντισσας» μέσα ἀπό τό τετράπτυχο: ἀνάδειξη, προβολή, πρόσβαση, λειτουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν μνημείων.

... 8. Ἀνακοινώθηκε ἡ ἵδρυση Γραφείου Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας, μέ δικό του Καταστατικό, μέ ἔδρα τό κτίριο τοῦ Κειμηλιαρχείου.

... 29. Ἀνακοινώθηκε ἡ δημιουργία ὁμάδας Ἱερέων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας, πρὸς πνευματική ξενάγηση τῶν προσκυνητῶν.

... Ἡ Ἱερά Μητρόπολη εὐχαριστεῖ γιὰ τὰ ἤδη ἐφαρμοσθέντα, θά ἐργασθεῖ γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν πορισμάτων καί θά παρακολουθεῖ στενά τὴν ἐξέλιξη τῶν ὑπεσχημένων ἄχρι τῆς τελειώσεώς τους, ὥστε νά ἐπανέρχεται σέ κάθε περίπτωση εἴτε μέ διαπιστώσεις εἴτε μέ ἐκφράσεις εὐχαριστιῶν, κατὰ περίσταση».

Τὰ Πορίσματα αὐτά ἀποτελοῦν τὴν θεωρητική πυξίδα δράσεώς μας στὸν τομέα αὐτόν πού μελετᾶμε.

Τό Καταστατικό τοῦ Γραφείου

Συγχρόνως, ὡς Ἱερά Μητρόπολη, προετοιμαζόμασταν γιὰ τὴν λειτουργία τοῦ Γραφείου Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων. Κατήρτισα Καταστατικό Λειτουργίας, τό ὁποῖο διαμορφωνόταν τὰ τρία αὐτά χρόνια ἀπὸ τό Βυζαντινό Φόρουμ μέχρι σήμερα.

Τό Καταστατικό ἔχει ἐν περιλήψει ὡς ἑξῆς:

Τό Γραφείο Ἐκκλησιαστικῶν Μνημείων-Ναῶν καί Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας (αὐτή ἡ ὀνομασία δόθηκε στήν ἀρχή) λειτουργεῖ ὡς συντονιστικό ὄργανο τῆς ΙΜΚ γιά τήν ἀνάδειξη, προβολή καί ἐπισκεψιμότητα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Μνημείων.

Τό Γραφείο Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων λειτουργεῖ ὑπό τήν ἐποπτεία τετραμελοῦς Ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἀπό τόν Μητροπολίτη ὡς Πρόεδρο, τόν Ἐφημέριο τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀρχιμ. π. Στέφανο Σχοινᾶ, τόν ἀρχαιολόγο Ἰωάννη Σίσσιου καί τόν Δημοτικό ὑπάλληλο σέ θέματα πολιτισμοῦ κ. Ἀνδρέα Κυπαρίσση, ἡ ὁποία Ἐπιτροπή συστήθηκε μέ Πράξη τοῦ Μητροπολίτου Καστορίας.

Οἱ κύριες ἐνότητες τῶν ἀρμοδιοτήτων του εἶναι οἱ ἑξῆς (ἀναφέρονται ἐδῶ ἐπιγραμματικά, ἐνῶ ἡ κάθε ἐνότητα ἀναλύεται σέ ὑποενότητες καί ὑποκεφάλαια):

Α. Παρακολούθηση Κατάστασης Μνημείων

Β. Ἐνημέρωση καί προβολή

Γ. Μέριμνα γιά τήν πρόσβαση

Δ. Συνεργασία μέ τήν Ἐκπαιδευτική Κοινότητα

Ε. Ἱεραποστολή

ΣΤ. Παρακολούθηση τῆς ἀσφάλειας τῶν Μνημείων

Ζ. Ἐκδόσεις-Ἐκδηλώσεις

Η. Συνεργασία μέ τούς κατάλληλους Φορεῖς γιά τήν πραγματοποίηση τῶν ἀνωτέρω

Θ. Ἀξιολόγηση καί ἀνατροφοδότηση ἐνεργειῶν

Τό κτίριο τοῦ Γραφείου καί ἡ ὑπάλληλος

Τό Γραφείο ἔχει ἔδρα, προσωρινῶς, τό κτίριο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως ἀρ. 70, ὅπου βρισκόμαστε σήμερα.

Ὑπεύθυνη ὑπάλληλος τοῦ Γραφείου ὀρίζεται ἡ κ. Μαρία Τοτοῦ, Καθηγήτρια, ἡ ὁποία θά ἐργασθεῖ γιά ἕναν τουλάχιστον χρόνο μέ ἀπόσπαση ἀπό τό Ὑπουργεῖο Παιδείας καί Θρησκευμάτων.

Τό πρῶτο φυλλάδιο

Ἐνα πρῶτο βῆμα εἶναι ἡ ἔκδοση φυλλαδίου, τό ὁποῖο παρουσιάστηκε τήν παρελθοῦσα Τετάρτη 23 Σεπτεμβρίου σέ πρώτη ἔκδοση, καί θά διανεμηθεῖ ἀπό σήμερα. Σύντομα θά ἐκδοθεῖ καί σέ δεύτερη ἔκδοση βελτιωμένη, περιλαμβάνοντας τίς παρατηρήσεις καί τῶν ἄλλων φορέων.

Τά βασικά σημεία του έγχειρήματος

Θά ήθελα κατά τήν επίσημη αύτή ήμέρα νά ύπογραμμίσω μερικά βασικά σημεία τής λειτουργίας του Γραφείου Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων τής Ίεράς Μητροπόλεως Καστορίας.

α) Τό πλαίσιο τής λειτουργίας του εἶναι κυρίως ποιμαντικό. Γι' αύτό καί ἐπιμένουμε στόν ὅρο «Προσκυνηματικές Περιηγήσεις» καί ὄχι στόν ὅρο «Θρησκευτικός τουρισμός» ἤ κάτι ἄλλο.

Μέ τό Γραφεῖο καί τήν ὅλη θεωρητική του ύπόσταση θέλουμε νά ύπηρετήσουμε πρῶτα τό Ποίμνιο τής Μητροπόλεώς μας, μέ τήν πνευματική ώφέλεια πού θά ἔχουν ὅσοι ἀσχοληθοῦν μέ τό ἐγχείρημα αύτό, καί μέ τόν πολιτισμικό προσανατολισμό καί καλλιέργεια.

Ήδη συγκροτήθηκε μιά μικρή ὁμάδα «Ἀρχοντάρηδων», δηλαδή Κληρικῶν καί κάποιων λαϊκῶν, οἱ ὁποῖοι θά καταρτισθοῦν μέσα στό ἔτος γιά νά ἐξυπηρετοῦν τούς προσκυνητές. Θά καταρτισθοῦν θεολογικά κυρίως, καί θά λάβουν καί στοιχεῖα ἱστορικά καί καλλιτεχνικά.

β) Τό Γραφεῖο αύτό ἀποτελεῖ μέρος του συνολικοῦ ὁράματος. Δέν εἶναι τό ὅλον, ἀλλά μέρος του ὅλου.

Τό ὅλον ὄραμα εἶναι ἡ Βυζαντινή Καστοριά. Μιά σύγχρονη πόλη μέ ρίζες στό θαῦμα του Ἑλληνορθόδοξου κόσμου. Ὅπου οἱ κάτοικοι θά βιώνουν τήν ζωντανή παράδοση καί θά τήν προσφέρουν στούς προσκυνητές, ὅπως οἱ ἀρχοντάρηδες στούς προσκυνητές τῶν Ίερῶν Μονῶν.

γ) Ὁ ρόλος του εἶναι συντονιστικός, στά πλαίσια τής Ποιμαντικῆς.

Θά ἔχει ἔργο νά ἐνημερώνει καί νά κατευθύνει τούς προσκυνητές πρὸς τά Μνημεῖα, πρὸς τίς Ὑπηρεσίες, πρὸς ἄλλους φορεῖς.

δ) Ὁ τρόπος ἐργασίας του εἶναι συνεργατικός. Θά συνεργάζεται μέ τούς φορεῖς καί τούς ἰδιῶτες. Δέν ἔχει οὔτε κερδοσκοπικό οὔτε ἀνταγωνιστικό ρόλο.

π.χ. Παραπέμπει στό Βυζαντινό Μουσεῖο, στά Πρακτορεῖα, στά Ξενοδοχεῖα, στούς ἰδιῶτες ξεναγούς κλπ.

Συγχρόνως, ζητάμε και θα χρησιμοποιήσουμε και θα προβάλλουμε τις ήδη υπάρχουσες πολύ ενδιαφέρουσες εργασίες πάνω στο θέμα αυτό. Εργασίες τοπικής αυτοδιοίκησης, φορέων, ατόμων.

ε) Οί πυλώνες εργασίες του: Ανάδειξη. Προβολή. Πρόσβαση. Στελέχωση.

Η ανάδειξη γίνεται ήδη από τό Υπουργείο Πολιτισμού διά της Έφορείας Αρχαιοτήτων Καστοριάς, πού έπιτελεῖ ένα μεγάλο έργο. Έμεῖς θα υποδεικνύουμε ανάγκες και θα προσπαθοῦμε να εύρίσκουμε κονδήλια για τις λεπτομερέστερες εργασίες, πού όμως πολλές φορές διασώζουν τά Μνημεῖα. π.χ. για έπισκευή στέγης Ναοῦ, για αρμολόγηση κλπ.

Η προβολή θα γίνεται από τό Γραφείο μας, αλλά και από τήν Τοπική Αὐτοδιοίκηση, τό Υπουργείο Τουρισμοῦ, τούς Τοπικούς Φορεῖς, τά Τοπικά Μέσα Ένημέρωσης. Καί, βεβαίως, από τις έντυπώσεις τῶν προσκυνητῶν, εφόσον εἶναι καλές.

Η πρόσβαση εἶναι αρμοδιότητα τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης, χωρίς να αποκλείεται ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία.

Η στελέχωση εἶναι ένα σύνθετο πρόβλημα: προσόντα, προϋποθέσεις, έποπτεία, χρηματοδότηση.

Η οὐσία και ἡ πρόκληση για τήν Τοπική Κοινωνία και για τήν Πολιτεία εἶναι: Από τούς 4.000 νέους πού φεύγουν για σεζόν κάθε χρόνο, δέν μπορούμε να κρατήσουμε 5 ἢ 10 για να διατηροῦν ανοικτά τά Μνημεῖα;

στ) Ο τρόπος εργασίας ακολουθεῖ τήν μέθοδο κάθε πραγματιστικῆς εργασίας: Θεωρία - πείραμα - επαλήθευση - επανατροφοδότηση.

Δηλαδή:

Έχουμε μιὰ θεωρητική σύλληψη τοῦ ὅλου ἐγχειρήματος.

Κάνουμε προσπάθεια να εφαρμόσουμε τήν θεωρία μας αὐτή.

Θα παρατηροῦμε και θα μετροῦμε τά αποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν μας.

Θα ἀναφέρονται, τόσο ἡ πρόοδος ὅσο και τά ἐμπόδια.

Θα δημοσιοποιοῦνται τά στοιχεῖα αὐτά.

Θα επανερχόμαστε μέ διορθωτικές κινήσεις και νέες προτάσεις.

ζ) Από την εργασία του Γραφείου θα προκύψουν, θα αναδειχθούν διάφορα ζητήματα, που θα ζητήσουν επίλυση. Π.χ. ή πρόσβαση στην παλιά πόλη και στά Μνημεία, ή ανάγκη στελέχωσης των Μνημείων, ή εξυπηρέτηση των προσκυνητών, ή καθαριότητα του περιβάλλοντος χώρου, ή υγιεινή των επισκεπτών κλπ.

η) Η εργασία του Γραφείου θα κινητοποιήσει δυνάμεις και δυνατότητες.

Τό αντικείμενο είναι πραγματικό και μεγάλο. Αυτό θα κινητοποιήσει δημιουργικές δυνάμεις της κοινωνίας μας, θέλω να πιστεύω.

Ήδη ήρθαν σέ επικοινωνία μαζί μας ιδιώτες που βλέπουν τό μέλλον αυτού του έργου και μάς πρότειναν πολύ ενδιαφέρουσες και ωφέλιμες για τόν τόπο πραγματοποιήσιμες ιδέες.

θ) Χαίρομαι να δραματίζομαι την Καστοριά ως Μικρά Μετέωρα, ή αν θέλετε, ως Βυζαντινή Αρχόντισσα. Γι' αυτό και δώσαμε αυτόν τόν τίτλο στό Γραφείο μας: Βυζαντινή Καστοριά.

ι) Τό Γραφείο μας θα έχει και έναν εκπαιδευτικό ρόλο, αφού θα συντονίζει τό Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Υίοθεσία Βυζαντινού Ναού», καθώς και θα διευκολύνει την ένασχόληση των Μαθητών και Φοιτητών μέ τά Εκκλησιαστικά Μνημεία.

ια) Θα λειτουργήσει συμπληρωματικά μέ τό Κειμηλιαρχείο για τό όποιο εγκρίθηκε ή χρηματοδότηση για την περάτωσή του.

ιβ) Η ίδρυση και ή λειτουργία του Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Ιεράς Μητροπόλεως Καστορίας άποτελεί ένα πείραμα. Ένα πείραμα σέ πραγματική βάση και μέ θεωρητική στήριξη.

Εύχομαι και εύχηθείτε να πετύχει για τό καλό της πόλης και της Έπαρχίας μας.

Θα προσπαθήσουμε και θα ζητήσουμε την βοήθειά σας για να πετύχει.

Αυτά είναι τά βασικότερα σημεία λειτουργίας του Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων.

Βεβαίως υπάρχουν και πολλά άλλα που θα θελήσετε οί ενδιαφερόμενοι να μάθετε. Όπως τηλέφωνα, ώράρια, ιστοσελίδες κλπ.

Ἐδῶ θά εἶναι ἡ ὑπάλληλος κ. Μαρία Τοτοῦ, ὁ ὑπεύθυνος Ἱερέας π. Στέφανος. Ἐδῶ θά εἶναι ἡ Ἱερά Μητρόπολη Καστορίας, ἐδῶ εἶμαι καί ἐγώ ὁ Μητροπολίτης, γιά νά σᾶς ἐνημερώνουμε καί νά σᾶς ἀκοῦμε.

Εὐχαριστίες

Ἀγαπητοί προσκεκλημένοι

Θά ἤθελα νά περατώσω τόν λόγο μου μέ τίς Εὐχαριστίες.

Στήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας, στόν Μακαριώτατο Πρόεδρο κ. Ἱερώνυμο, ὁ ὁποῖος καί ὡς ἀρχαιολόγος ἔχει ἰδιαίτερη εὐαισθησία στό θέμα αὐτό, στό Συνοδικό Γραφεῖο Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων καί στόν παρόντα Πρόεδρό του Σεβ. Μητροπολίτη Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καί Πετρουπόλεως κ. Ἀθηναγόρα, στοῦ ὁποῖου τήν συνεργασία προσβλέπουμε.

Στούς Συνεργάτες μου (π. Ἐλευθέριο, π. Στέφανο, π. Παντελεήμονα, τήν κ. Μαρία Τοτοῦ, καί ὅλους τούς Ἱερεῖς καί λαϊκοὺς πού δήλωσαν πρόθυμοι νά βοηθήσουν στό ἐγχείρημά μας).

Στίς Καστοριανές Οἰκογένειες πού πατροπαραδότως συντηροῦν καί φροντίζουν τούς Ἱερούς Ναοὺς τῆς Καστοριᾶς.

Στούς συνεργαζόμενους Φορεῖς. Τήν Τοπική Αὐτοδιοίκηση, τήν Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων, τούς Συνδέσμους Ξενοδόχων καί Ταξιδιωτικῶν Πρακτόρων.

Στήν Πολιτεία, μέ τούς Ὑπουργοὺς καί τίς Ὑπηρεσίες πού μᾶς βοηθοῦν.

Στήν Ἀστυνομία καί τήν Τροχαία, γιά τήν ἐξαιρετική συνεργασία τους.

Εὐχαριστῶ πάνω ἀπ' ὅλα τήν Ἐκκλησία μας, τό εὐσεβές Γένος μας, δημιούργημα τῆς ὁποίας καί τοῦ ὁποῖου εἶναι τά ἐκκλησιαστικά Μνημεῖα τῆς Καστοριᾶς.